

White paper

Voortijdig afscheid van de opdrachtgever

bno

Beroepsorganisatie
Nederlandse Ontwerpers

De meeste opdrachten worden aangaan in de verwachting dat deze tot een goed einde worden gebracht. Maar het komt voor dat het niet loopt zoals je verwacht en dat de eindstreep niet wordt gehaald. Soms ligt de aanleiding bij de ontwerper, soms bij de opdrachtgever en heel soms in een oorzaak van buitenaf. Wat is je positie als ontwerper en hoe ga je daarmee om?

Zelfstandig ontwerper

Als zelfstandig ontwerper of als ontwerp bureau neem je als onderneming deel aan het economisch verkeer. Je verricht je werkzaamheden op basis van een overeenkomst van opdracht. De speciale ontslagbescherming van het arbeidsrecht die werknemers genieten, geldt niet. Sterker, in het burgerlijk wetboek is geregeld dat een opdrachtgever de opdracht te allen tijde mag beëindigen. Hij heeft daar geen speciale aanleiding voor nodig, een opdrachtnemer is wat dat betreft aan de grillen van de opdrachtgever overgeleverd. Dan zou je denken dat jij als ontwerper dan ook zomaar mag stoppen, maar dat is niet het geval.

Opdrachtgever beëindigt voortijdig

Het komt regelmatig voor dat een opdrachtgever de stekker eruit trekt voordat de opdracht is voltooid. Een veelgehoorde aanleiding is een interne koerswijziging binnen de onderneming van de opdrachtgever, inhoudelijk, financieel of personeel (andere contactpersonen!). In een dergelijk geval kun je nog proberen als ontwerper om te zien of je de opdracht kunt behouden door mee te denken over het aanpassen van de opdracht. Maar als de opdrachtgever echt niet wil, dan houdt het op en kan de opdracht teruggenomen worden.

Als ontwerper sta je niet helemaal met legen handen. Als een opdracht door een opdrachtgever wordt beëindigd voordat de opdracht is volbracht, om redenen die geheel bij de opdrachtgever liggen, dan heeft de opdrachtnemer recht op vergoeding in redelijkheid van de werkzaamheden die hij tot dan toe verricht heeft en van de kosten die tot dan zijn gemaakt. Hoe hoog dat bedrag is, is niet altijd eenvoudig vast te stellen. Het helpt wel als er een goedgekeurde offerte ligt, waarin de werkzaamheden zijn onderverdeeld in verschillende fases, met daaraan gekoppeld het verschuldigde honorarium en de kosten van de ingeschakelde derden. Afhankelijk van het moment van beëindiging kan het redelijk zijn dat het volledig verschuldigde honorarium wordt vergoed. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als de opdracht zijn einde naderde en de opdrachtgever in feite met datgene wat inmiddels geleverd is, al uit de voeten kan.

Er kan ook sprake zijn van een langere samenwerking, waarbij telkens terugkerende werkzaamheden worden verricht. Ook in dat geval kan een opdrachtgever zich niet zomaar terugtrekken: er zal tenminste een redelijke opzegtermijn in acht genomen moeten worden. Je hebt immers rekening gehouden met de werkzaamheden in je planning, je begroting, mogelijk is er personeel aangenomen. De Algemene Voorwaarden BNO regelen dat een redelijke opzegtermijn tenminste drie maanden bedraagt.

Daarnaast kan er aanleiding zijn voor schadevergoeding. Je hebt als ontwerper rekening gehouden met deze opdracht en door het wegvallen daarvan ontstaat er een gat in je planning. Je hebt misschien personeel aangenomen, speciale software of andere bedrijfsmiddelen aangeschaft, of andere opdrachten afgezegd. Wellicht had je met deze

opdracht je naamsbekendheid kunnen vergroten en leidt deze voortijdige beëindiging tot materiële of immateriële schade.

In de algemene voorwaarden van de BNO is het zo geregeld, dat bij voortijdige beëindiging door de opdrachtgever, de ontwerper tenminste zijn honorarium en gemaakte kosten tot het moment van beëindiging in rekening mag brengen. Daarnaast heeft hij recht op schadevergoeding, welke tenminste 30% bedraagt van het resterende honorarium dat hij in rekening had kunnen brengen, als de opdracht op normale wijze was voltooid. Welk bedrag er uiteindelijk verschuldigd is, zal afhangen van de omstandigheden van het geval en van wat onder die omstandigheden als redelijke vergoeding wordt beschouwd.

Mogelijk bedenkt een opdrachtgever zich alsnog, wanneer hij zich realiseert wat de consequenties zijn. Zeker bij langdurige samenwerkingen, kun je overwegen voor te stellen dat je een andere rol inneemt, en bijvoorbeeld betrokken blijft als art-director. Er worden dan afspraken gemaakt over hoe de ontwerpen, al dan niet op basis van een nog te maken (huisstijl)handboek of richtlijnen, door derden mogen worden toegepast, waarbij je als ontwerper wel verantwoordelijk blijft voor het behoud en de eventuele doorontwikkeling van het ontwerp.

Aanleiding (deels) bij de ontwerper

Meestal zal een mix van redenen de aanleiding vormen voor voortijdige beëindiging. De communicatie verloopt niet lekker, opdrachtgever en ontwerper zitten niet op één lijn wat betreft het creatieve proces, deadlines worden niet gehaald Sommige opdrachtgevers zullen proberen de zwarte piet bij de ontwerper te leggen. Om dat voor te zijn, is het belangrijk om de regie te houden. Maak bespreekbaar wat niet goed loopt en probeer dat ook d.m.v. gespreksverslagen vast te leggen. Op die manier kun je als het er op aan komt aantonen dat jij je uiterste best hebt gedaan om het traject in goede banen te leiden.

Als opdrachtnemer heb je je gecommiteerd en mag je, in tegenstelling tot de opdrachtgever, niet zomaar de opdracht tussentijds beëindigen. Als je daar geen goede redenen voor hebt, kun je verplicht zijn om de opdracht af te ronden. Dit kan anders liggen als je te maken hebt met een onmogelijke opdrachtgever, eentje die niet meewerkt en bijvoorbeeld niet de informatie of gegevens verstrekt die jij nodig hebt om verder te kunnen. In de algemene voorwaarden van de BNO is geregeld dat de ontwerper (ook) de overeenkomst mag beëindigen als van hem redelijkerwijs niet gevergd kan worden dat de opdracht wordt afgerond, gedragingen van een opdrachtgever als hiervoor omschreven inbegrepen. Zorg ook in zo'n geval dat je kunt aantonen dat je om de missende informatie hebt gevraagd en dat het ontbreken daarvan tot verschuiving van deadlines gaat leiden, iets wat de opdrachtgever jou dan niet mag of kan aanrekenen.

Als jou als ontwerper wel iets valt aan te rekenen in de voortijdige beëindiging, dan kan dat tot gevolg hebben dat je niet al je honorarium in rekening kan brengen, of geen recht op schadevergoeding hebt.

Als de opdrachtgever wil beëindigen omdat de ontwerper er een potje van heeft gemaakt, kan hij de overeenkomst ontbinden wegens toerekenbare tekortkoming. De ontwerper moet dan wel eerst in de gelegenheid gesteld worden om alsnog zijn verplichtingen na te komen, en gebeurt dat dan nog steeds niet of is dat niet meer mogelijk, dan kan de opdrachtgever de overeenkomst beëindigen, zonder dat hij in beginsel iets verschuldigd is. Sterker, als de ontwerper het heel slecht gedaan heeft, kan deze zelfs eventuele schade van de opdrachtgever moeten vergoeden.

Gevolgen van voortijdige beëindiging

Wat gebeurt er nu als de opdracht voortijdig is beëindigd? Naast de financiële afwikkeling kan ook nog iets afgesproken worden over de resultaten die tot dan toe tot stand zijn

gebracht. Op basis van de Algemene Voorwaarden BNO en de teksten uit de BNO voorbeeld-opdrachtofferte/begroting, mag een opdrachtgever de (schets)ontwerpen niet gebruiken als de opdracht niet volledig is afgerond en betaald. Wil de opdrachtgever alsnog een gebruiksrecht, dan kan dat meegenomen worden in de financiële afwikkeling. Hetzelfde geldt voor het afstaan van eventuele bestanden, prototypes, sourcecodes van websites, daartoe ben je in beginsel niet verplicht. In dit soort situaties is het wel altijd zaak om voorzichtig te manoeuvreren. Pertinent je hakken in het zand zetten kan ook tegen je werken en onder omstandigheden niet goed uitpakken. Hoe moeilijk of lastig het ook is, probeer je zakelijk op te stellen. Als eenmaal duidelijk is dat de opdracht niet afgerond zal gaan worden, moeten de implicaties daarvan snel in kaart gebracht worden, de tot dan toe verrichte werkzaamheden, gemaakte kosten en de eventuele schade berekend worden en zal nagedacht moeten worden over het al dan niet leveren van de (tussentijdse) resultaten.